

ELF KEER BOUWEN EN BREKEN

EEN NACHTELIJKE REIS
LANGS VERSCHILLENDE
LANDSCHAPPEN

Decors bouwen en breken, en niets meer dan dat. Als voorstelling. Wat voor menig technicus een dagdream is, nam Theatercollectief Schwalbe serieus. Ze bouwen in de nachtelijke uren elf verschillende decors op en breken ze weer af. 'Slapen mag.' | DOOR: REBECCA VAN VUURE |

Het café naast de grote zaal van theater Frascati in Amsterdam loopt vanaf kwart voor twaalf aardig vol met wachtend publiek, het koffiezetapparaat blijft voor de gelegenheid in bedrijf. Om één minuut voor middernacht begint de zes uur durende voorstelling *Schwalbe speelt een tijd*.

Bijna 40 decorbouwliefhebbers schuifelen de zaal binnen. Op zes natriumlampen na is de vloer leeg. Het zaallicht is aan, de tribune hangt tot de helft vol met dekens. De vijf vrouwen van Theatergroep Schwalbe, waarmee we deze nacht gaan doorbrengen, staan naast elkaar op de lege vloer. Ze stellen zich voor en nemen de huishoudelijke zaken met ons door: links is de nooduitgang, daardoor kun je naar buiten om even een luchtje te scheppen, de andere kant op zijn de wc's en achter in de gang staat een barretje waar je zelf tosti's kunt maken maar ook bier, fris en appels kunt pakken. Slapen mag. Ze wensen ons een goede nacht en gaan aan de slag. Bij het voltooien van het eerste decor, *Apera* van Jetse Batelaan, wordt hard gelachen. De lichtbak, die na flink wat heen en weer geschuif eindelijk recht aan het grid hangt, wordt aangezet. Direct daarna gaat ie weer naar beneden.

Ongebruikte uren

In totaal elf decors worden er, in het gelige licht van de natriumlampen, gedurende de nacht op- en weer afgebouwd. Variërend van monumentale decors zoals *Van Waveren: De ondergang van een Hollandse familie* van het Ro Theater en *Café Lehmitz* van Carver, tot de meer abstracte beelden van *Apnea* van Rodrigo Sobarzo en *Snaren* van Toneelgroep Amsterdam.

Eén van de zeven leden van Theatercollectief Schwalbe is Marie Groothof: 'Het mooie aan theater is dat er doorlopend verschillende werelden ontstaan en weer verdwijnen. Wij vinden het spannend om juist dat hele ritueel te laten zien en precies het stukje weg te laten waar mensen normaal gesproken voor naar het theater komen.'

De voorstelling is ontstaan uit de fascinatie voor tijd. 'We hebben onderzocht wat het met je waarneming doet als je lang naar iets kijkt. Hier komt ook de keuze om 's nachts te spelen vandaan. Het zijn de ongebruikte uren, die we willen vullen tot de volgende ochtend. Buiten staat het leven stil, binnen wordt er gewerkt. We hebben ook gedacht aan een lamp die langzaam uitgaat of van kleur verandert, maar dat vonden we te muse-

aal. Nu gebruiken we de tijd om veel te kunnen laten zien. Het mooie is dat het bij het publiek een breed scala aan associaties teweeg brengt; vergankelijkheid, een nachtelijke reis langs verschillende landschappen, een ode aan het theater.'

Onpraktische loopjes

'Voor het uitvoeren van deze voorstelling bleven toevallig vijf vrouwen over', vertelt Marie Groothof, 'omdat de mannen te druk waren. 'We hebben wel nagedacht over wat dit voor de

'Gewoon de onderdelen van A tot Z aan elkaar schroeven en dan zien hoe het erbij staat'

kijker zou betekenen, we wilden er geen statement van maken: kijk wij kunnen ook bouwen!' Ze hebben er daarom nog even over nagedacht om er mannen bij te vragen. 'Maar uiteindelijk zijn wij gewoon deze groep, en je kijkt er zo lang naar; wij konden ons niet voorstellen dat je dan de hele tijd bezig bent met het feit dat we vrouwen zijn. De toeschouwer kijkt naar decorbouwers die hun werk op een esthetische manier uitvoeren. Het bouwen is realistisch, maar we hebben wel spelregels opgesteld. Onpraktische loopjes zijn vervelend om naar te kijken, dan krijg je als kijker zo iets van: bereid je even voor jongens! We willen het ook niet te mooi laten worden, want dan zou het teveel over onszelf gaan. Het is een zoektocht geweest naar de manier hoe je het praktische handelen en het esthetische zo samen kunt laten gaan, zonder dat een van de twee de overhand krijgt.'

Stuiterballen

Tijdens de repetitieperiode in de zaal van Het Veem Theater en later Dansmakers Amsterdam heeft de groep veel zelf uitgevogeld. 'We hebben het volgens het IKEA-principe aangepakt. Gewoon de onderdelen van A tot Z aan elkaar schroeven en dan zien hoe het erbij staat. Er liep gelukkig wel een technicus van ons mee die precies wist welke moer we waarvoor nodig hadden.

De vader van Floor (Kees van Leeuwen), die lichtontwerper en technicus is geweest en nu directeur van Theater Ins Blau, is ook nog langs geweest om mee te kijken. Hij heeft ons een aantal praktische lessen gegeven over hoe je stukken tilt en verplaatst zonder je rug te breken. Dat is trouwens ook een stuk

Schwalbe

Theatercollectief Schwalbe, opgericht in 2008, bestaat uit zeven spelers en makers die elkaar van de mimeopleiding aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten kennen. De voorstellingen

worden zowel in binnen- als buitenland gespeeld. Eens in de anderhalf jaar maken ze een voorstelling. Daarbuiten heeft elk van hen zijn eigen werk als maker/speler, zanger en meubelmaker.

Schwalbe speelt een tijd speelde 11 keer, tussen eind februari en eind mei in verschillende theaters in Nederland en België. De voorstelling is genomineerd voor de VSCD Mimeprijs.

'Het is niet de bedoeling om een parade van eindresultaten te maken'

© STEPHAN VAN HESTEREN

prettiger om naar te kijken, je wilt je als toeschouwer geen zorgen maken over of het allemaal wel goed afloopt.' Veertien decors hebben ze uitgetprobeerd. 'Dat waren de decors die we mochten lenen en die we zelf graag wilden gebruiken. We hebben vooral gezocht naar een mooie mix van beelden en constructies, en geprobeerd niet onze smaak te laten prevaleren.' De keuze voor de finale elf is op basis van praktische en esthetische overwegingen gemaakt. 'De aanvoer van decors ging in etappes, we konden er daarom heel rustig mee repeteren. Er was tijd om na te denken over de hoeveelheid, volgorde en de overgangen. We hebben in eerste instantie vooral gelet op de ervaring van de kijker. De praktische decors, waaraan veel getimmerd wordt en waarbij hardop overleg nodig is, hebben we vooral in het begin gehouden. De abstractere decors meer naar het einde. Volgens ons is dat in lijn met hoe de waarneming van de toeschouwer gedurende de nacht verandert. Al is het dan ook wel lekker om tegen het einde nog even de stuiterballen van Moeremans & Sons te laten vallen. Maar de plaatsing heeft natuurlijk ook wel iets met ons concentratie- en uithoudingsvermogen te maken. Het huisje van *Bambie 10* is ontzettend zwaar, je moet er heel scherp voor zijn. Dat hebben we zeker mee laten wegen, maar het beeld heeft de overhand gehad.'

Stilte

Van achter deuren die aan de vloer grenzen, uit de ruimtes naast de tribune en vanuit de lange gang naast de zaal komen panelen, kisten, zakken en rekvisieten vandaan. Alle ruimtes om de vloer heen zijn in gebruik als opslag voor decor. Grote vlakke stukken liggen of staan tegen elkaar aan gestapeld, soms op hondjes, soms los tegen de muur. Bij het afbreken en wegzetten van de decors wordt al rekening gehouden met de volgorde waarin de stukken straks weer in de vrachtwagen gezet gaan worden.

Op de tribune rekken mensen zich uit en lopen nog eens heen en weer naar het barretje, door de gang waar de decorstukken staan opgestapeld. De tosti-ijzers draaien overuren. De vijf werken in stilte, alleen het hoognodige wordt uitgewisseld. Het geluid van het bouwen en afbreken overheerst: het aan elkaar schroeven en timmeren van panelen, het geratel van kettingen, het gezoem van de genie en de zware voetstappen over de brug. Zo nu en dan klinkt er een helder 'Ja!' als iets goed op zijn plek staat of hangt. Het zweet staat ze op de ruggen.

Stoelpoten

Samen met de lichtontwerper hebben ze zich afgevraagd tot waar een decor reikt. 'Wanneer je alles wilt laten zien: dit zijn de hamers, dit zijn de decorstukken, dit zijn de kabels, hiermee doen we het vanavond, is het een beetje raar als je van al de decors de lichtsnoeren er van tevoren al inhangt. Dan geef je een afwijkende code af. We wisten dus redelijk snel dat we niet met het originele lichtplan gingen werken. Met onze lichttechnicus hebben we gezocht naar een mooie manier waarop we zelf ons licht konden regelen.' Het zelf inhangen van licht tijdens de voorstelling werd te ingewikkeld. Met het licht van de natriumlampen op de vloer, die los van elkaar worden verschoven en aan- en uitgezet worden, kunnen

Quotes uit het repetitielogboek

'dit moet een ode worden aan het plakken van bal-
letvloeren,...' 'de techniek
hier zei dat ze soms
met z'n tienden staan te
knopen boven ... dus dat
is ook een soort gezellig-
heidswerkje... ' ..als jullie
eenmaal handelen is het
prima, maar ik voel een
enorme 'opkom-angst' 'Ik

voelde bij iedereen wel
die paniek van virtuoos
willen zijn, maar het nog
niet echt kunnen...' 'Hans
en Grietje wordt in elk
theater een probleem,
waar laat je die,...bijvoor-
beeld bij kikker thuis?'
'Hoeveel decors zullen
er wel niet bij boeren op
zolders liggen?' 'Wie wil

er mee naar de afbraak
van de Kersentuin?' '....en
zet er maar tussen haak-
jes achter; 'wij zijn geen
ervaren bouwers' '...het is
maar net wat je wilt; ga
je met een genie werken,
of ga je met z'n drieën op
elkaar staan?' 'de balzak
van Wunderbaum past
niet in de lift...!'

Concept en spel: Christina Flick, Marie Groothof, Floor van Leeuwen, Kimmy Ligthoet, Ariadna Rubio Lleó.

Lichtontwerp: Joost Giesken, Jan Fedinger

Beeldadvies: Wikke van Houwelingen

Bouwadvies: Willemijn Ottevanger, Kees van Leeuwen

Productieleiding: Jasper Hupkens

Techniek: Willemijn Ottevanger

verschillende beelden gemaakt worden. Het blijft tegelijkertijd subtiel. 'Het is niet de bedoeling om er een parade van eindresultaten van te maken. Op deze manier blijft het echt over bouwen gaan, waarvan het aanpassen van het licht een natuurlijk onderdeel is.'

Een aantal keer duurt het afbreken van een decor veel langer dan het opbouwen ervan.

De stuiterballen van *Kill Your Character*, van Moeremans & Sons vallen allemaal tegelijk naar beneden, maar vervolgens neemt het twintig minuten in beslag om ze weer van de vloer te krijgen. *Freetown* van Dood Paard, een landschap van ontelbaar veel gebruikte frisdrankblikjes, is binnen tien minuten neergezet. Een enorme voorraad tot de rand gevulde grijze zakken wordt leeggestort op de vloer. Het oorverdovende opruimen van de blikjes duurt bij elkaar iets langer dan drie kwartier. Voor het vullen van de zakken hebben de meiden een ingenieus systeem bedacht. De plastic terrasstoelen uit het decor worden omgedraaid en met een klos op zijn plaats gehouden. De zakken worden in een omgedraaide stoel aan de vier stoelpoten gehangen, zodat ze open blijven staan en volgeschapt kunnen worden.

Ook voor het opvouwen van het immense achterdoek van *Café Lehmitz* is een prachtige oplossing gevonden. Het doek wordt plat op de grond gelegd en door het vijftal van twee kanten bij elkaar geveegd tot een lange streng. Met de bezems wordt het een kwart slag gedraaid en in de lengte terug in de kist gevouwen.

Paniek

Toen ze de voorstelling aan theaters verkochten, hadden ze nog geen idee van de uiteindelijke omvang van het project. 'Vanaf het begin zijn we heel hard bezig geweest met mensen overtuigen van ons plan: de theaters, de groepen die ons decors moesten gaan lenen. We waren ze aan het geruststellen, terwijl we zelf ook nog helemaal niet wisten hoe het uit zou pakken. Een aantal theatermedewerkers raakte licht in paniek toen duidelijk werd dat we met elf decors naar de kleine zaal wilden komen. Daarom hebben we voorafgaand aan de tour alle theaters bezocht, om met de technici door te nemen hoeveel en welke ruimtes we konden gebruiken.'

Tegen het einde van de nacht geven steeds meer mensen toe aan de slaap. Aan de ene kant van de tribune steekt een paar blote voeten uit, iets verderop ligt iemand ongegeneerd hard te snurken. Naarmate de nacht vordert krijg je door het intensieve volgen van de inspanningen bij het bouwen en breken van de decors een band met de meiden en de beelden die ze laten zien. Je fantaseert over de voorstellingen die bij de decors horen.

Het is al vroeg in de ochtend als er op de vloer langzaam een gigantische opblaasbaby omhoog komt, hij kijkt ons een moment aan en loopt weer leeg. Magische beelden, ook zonder dat uurtje schoonheid waar we normaal gezien voor naar het theater komen.

Om zes uur is de vloer weer leeg en gedweild. De dames schuiven de bar op de vloer voor een nagesprek met het publiek. En terwijl een klein groepje opgewekt aan de bar in gesprek raakt, slaapt een deel van het publiek gewoon door. <<

